

УДК 811.111

О. М. Тарнавська – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Стратегічна поведінка чоловіків і жінок у комунікативній ситуації флірту

*Роботу виконано на кафедрі англійської філології
ВНУ ім. Лесі Українки*

У статті проаналізовано стратегічну поведінку співрозмовників у комунікативній ситуації флірту з позицій гендерної лінгвістики, визначено структуру та специфіку комунікативної ситуації флірту, виділено основні стратегії і тактики чоловіків та жінок.

Ключові слова: комунікативна ситуація флірту, гендер, комунікативні стратегії та тактики.

Тарнавская О. М. Стратегическое поведение мужчин и женщин в коммуникативной ситуации флирта. В статье рассматривается с позиций гендерной лингвистики коммуникативная ситуация флирта, выявляются типичные для флирта коммуникативные стратегии и тактики.

Ключевые слова: коммуникативная ситуация флирта, гендер, коммуникативные стратегии и тактики.

Tarnavska O. M. Male-Female Strategic Behavior in Flirting Situations. The article tackles the male-female strategic behavior in the communicative situation of flirting. The material of English is analyzed with gender focus. Stereotypical communicative strategies and tactics of women and men within typical flirting situations are revealed.

Key words: flirting, gender, communicative strategies and tactics.

Постановка проблеми. Флірт як вид людського спілкування виник досить давно і є складовою частиною поведінки. У другій половині ХХ сторіччя флірт привертає увагу філософів, соціологів і психологів (З. Фройд, Д. Карнегі, Е. Берн, А. Піз). Флірт розглядається як сексуально забарвлена поведінка, яка є часткою національної культури [4, 121]. У сучасній лінгвістиці існують окремі наукові розвідки, присвячені флірту, в яких він тлумачиться як посередній мовленнєвий жанр [2, 304], як комунікативна ситуація, що має жанрові та комунікативні параметри [1]. **Метою** статті є виявити типові для флірту комунікативні стратегії та тактики чоловіків і жінок. У цьому розумінні стаття є **актуальною**.

Результати дослідження. Загальний принцип стратегічності пронизує будь-яку діяльність людини, одним із видів якої є стратегічна поведінка учасників комунікації. Вибір комунікативної стратегії, її побудова та реалізація залежать як від рівня розвитку комунікативної компетенції, так і від ряду психологічних чинників: ступінь комбінаторності мислення, володіння своїм емоційним станом, здатність маніпулювати мовленнєвими тактиками та ін. Специфіку стратегічної поведінки чоловіків і жінок визначає той факт, що активними учасниками комунікативної ситуації флірту традиційно вважаються чоловіки [3], хоча на сучасному етапі внаслідок діахронічних змін гендерні переваги змінюються.

У цій статті поняття комунікативної стратегії вживається нами у двох вимірах: у лінгвістичному плані – як мовні засоби, які застосовують чоловіки та жінки у певній ситуації спілкування та в мовленнєвому плані – як засоби та прийоми, за допомогою яких комуніканти здійснюють свою комунікативну інтенцію в певних комунікативних ситуаціях.

Під тактикою ми розуміємо конкретний спосіб реалізації інтенційної програми дискурсу, підпорядкований певній комунікативній стратегії. Направленість різних тактичних прийомів на досягнення конкретної комунікативної мети вибудовується в загальну стратегію розмови, і в цьому розумінні комунікативна стратегія і тактика є взаємопов'язаними. Володіння стратегією і тактикою мовленнєвої комунікації свідчить про мовну компетенцію як адресата, так і адресанта, про їх здібність модифікувати свою мовленнєву поведінку та керувати нею залежно від поведінки співрозмовника.

У комунікативній ситуації флірту (КСФ) комунікативна інтенція мовця полягає, з одного боку, у виявленні дружньої прихильності, сигналізуючи співрозмовникові про те, що його/її помітили, відзначили серед інших, а з іншого боку – в отриманні задоволення, яке є прелюдією до більш тісних

стосунків, “любовної гри”. Під час флірту відбувається взаємодія між комунікантами, яка здійснюється за допомогою мовленнєвого та позамовленнєвого впливу, в результаті якої виникає психологічний контакт. Фліртуючи, комуніканти можуть проявити свій шарм, дотепність, сексуальність, відчутти себе привабливими і бажаними.

Двостороння інтенційна природа флірту є підставою для виділення таких типів КСФ, як “флірт заради флірту” та флірт – початок справжньої любовної гри. Розглянемо зазначені типи КСФ з урахуванням гендерного фактору.

Гендер як компонент комунікативної та індивідуальної свідомості виявляється у стереотипах вербальної/невербальної поведінки у ситуації флірту. Під гендерним стереотипом ми розуміємо типові риси поведінки чоловіків і жінок, які очікує від них певне суспільство. Сьогодні чоловік, який цілує руку дамі, виглядає досить архаїчно. Хлопці вже не співають серенади під вікнами дівчат і, тим паче, припавши на одне коліно, голосно і натхненно не декламують коханій вірші – все це стереотипи флірту, які були популярними багато років тому. У той час жінки не могли брати активну участь у суспільному житті і, як результат, не могли виявляти ініціативу у спілкуванні з чоловіками. Значні зміни у поведінці жінок, зумовлені глобальними соціальними змінами, призвели до трансформації відносин між чоловіками і жінками, що, в свою чергу, змінює типові комунікативні ролі у ситуації флірту.

“Флірт заради флірту” полягає в отриманні задоволення від спілкування, коли співрозмовники розуміють, що це гра, яка не призведе до “чогось більшого”. Такий флірт є частиною фатичного спілкування, відзначається непрямим опосередкованим характером комунікації і є гендерно нейтральним, тобто притаманним і чоловікам, і жінкам.

Franco: You are going to introduce me to this beautiful little gypsy?

[His words ... made her smile]

Sam: Maggie, this is our new guest, Franco Christofaro ... Franco, Maggie Mc Guire. She's involved with the remodeling project.

[Franco's eyes were warm as he reached to take Maggie's hand. He held it gently, ignoring the sticky glue].

Franco: Ah, Sammy, I see. This is the woman who is to turn your house upside down? Of course. [He made a courtly bow, released her hand and smiled...]. How lucky you are.

[She... gave Franco brilliant smile] (Roloftson, Stuck on you, p. 81)

У цій комунікативній ситуації флірт є частиною світської бесіди – знайомства. Ініціатором флірту виступає чоловік (Франко), який використовує непрямий комплімент (*You are going to introduce me to this beautiful little gypsy?*) як комунікативний хід, типовий для чоловіків. (Непрямий комплімент ми протиставляємо прямому, який має форму твердження про те, що X притаманна певна позитивна ознака (*You are very beautiful.*)). У цій КСФ комплімент є суто чоловічою тактикою, використаною з метою знайомства з гарною жінкою. Фліртуючи з Мегі, Франко поєднує тактику компліменту з невербальними засобами флірту: зоровий контакт (*eyes were warm*); дотик (*held her gently*); кивок голови (*made a courtly bow*), усмішка (*released her hand and smiled*). Мегі не заперечує його ініціативи і відповідає невербальним засобом флірту – усмішкою (*gave Franco a brilliant smile*).

Вирішальним фактором у КСФ є реакція адресата. Вибір комунікативної стратегії – лінії комунікативної поведінки, яка направлена на досягнення поставленої мети – має значний вплив на успішність/неуспішність флірту. Якщо об'єкт флірту не сприймає “правил гри” мовця, то флірт не відбувається.

Kate: Hi [with a friendly smile]

He nodded. Not smiling. Not speaking. He stepped past her and kept going toward the stairs.

Kate: I'm Kate ... I live downstairs. If you need anything –

[The upstairs door opened and then slammed shut] (Warren, Underneath it all, p.2).

У цьому прикладі флірт ініціюється жінкою і має форму знайомства. Кейт називає своє ім'я і пропонує допомогу, керуючись нормами ввічливості (принцип ввічливості Ліча). У свою чергу, чоловік ігнорує як вербальний (*Hi. I'm Kate*), так і невербальний (*smile*) вираз жіночого флірту, дотримуючись власної стратегії у КСФ. Якщо флірт, ініційований жінкою, сприймається чоловіком, то флірт набуває форми обміну колючими зауваженнями (так зване “пікірування”).

Jennifer: Oliver, you're gonna flunk out if you just sit there watching me study.

Oliver: I'm not watching you study. I'm studding.

Jennifer: Bullshit. You're looking at my legs.

Oliver: Only once in a while. Every chapter.

Jennifer: That book has extremely shot chapters. (Segal, Love Story, p.33)

У цій КСФ Дженіфер ініціює комунікацію, яка відбувається у формі боротьби – словесного поєдинку, використовуючи тактику попередження (*you're gonna flunk out...*). У відповідь Олівер трансформує попередню репліку (*I'm not watching you study. I'm studding*) – тактика повтору, і відповідає на звинувачення Дженіфер (*You're looking at my legs*) частковим запереченням вираженим еліптично (*Only once in a while. Every chapter*). Комунікативна поведінка дівчини не є типовою для КСФ, адже Дженіфер вживає сленгізми (*you're gonna flunk out*), вульгаризми (*Bullshit*) та користується тактикою іронії (*That book has extremely shot chapters*) для того, щоб встановити комунікативне лідерство під час флірту.

Комунікативна ситуація “флірт заради флірту” може мати маніпулятивний характер. При цьому флірт має чіткий гендерний стереотип. У випадку флірту-маніпуляції фліртує, зазвичай, жінка. Іntenційною метою маніпуляції є як вирішення своїх проблем за рахунок співрозмовника, так і власне задоволення, беззаперечне поклоніння жінці. КСФ такого типу межує з фліртом-прелюдією.

Serena: I'll call you...

[She leaned forward to give Darren a kiss that promised a lot more than phone conversation].

Darren: You do that

[...giving her a kiss back that let her know he could keep up his end of whatever she had in mind] (Warren, Underneath it all, p. 5).

У цьому прикладі жінка маніпулює чоловіком, вдаючись до “невербального флірту”, посередній характер якого виявляється у неконвенційності засобів невербальної комунікації, що використовуються. У вищезазначеній КСФ семантика поцілунку (*a kiss that promised a lot more than phone conversation*) провокує флірт і підсилюється проксемічним невербальним засобом (*She leaned forward*). Використання невербальних засобів, характерних для КСФ, є стратегічним для жінок, причому основними кінетичними засобами є візуальний контакт, постава тіла і хода, а засобами зовнішнього вигляду – одяг, косметика, прикраси. Для чоловіків преферентними є міміка та жести, а проксемічні (відстань між співрозмовниками) та просодичні (темп мовлення, тембр і тон) невербальні засоби флірту є гендерно нейтральними.

Sam: Make my evening and attend?

Maggie: Make your evening? [She laughed at him...]

Sam: Please? [He stood eye level with her breasts] Wear something stodgy.

Maggie: I have an old flannel bathrobe you might approve of.

[Sam looked at her with an interesting gleam in his eyes] (Rolofson, Stuck on you, p. 105)

У цьому прикладі Сем, фліртуючи, використовує тактику запрошення (*make my evening and attend*), на яку Мегі відповідає повтором (*make your evening?*), що підтверджує традиційне уявлення про пасивність жінок у спілкуванні з чоловіками. Сем вдається до тактики ввічливості та вживає індикатор ввічливості *please*. У відповідь на невербальний комунікативний хід Мегі (зовнішній вигляд) Сем вдається до наказу *Wear something stodgy*. Мегі іронізує (*I have an old flannel bathrobe you might approve*), на що отримує невербальну відповідь – погляд Сема (*looked at her with an interesting gleam in his eyes*).

Флірт – початок любовної гри – є цінним не сам по собі, а як ініціальна фаза справжньої любовної гри, прелюдія. Комунікативна інтенція мовця у КСФ – спонукати адресата до фізичного контакту. Хоча чоловіки традиційно вважаються комунікативними лідерами під час такого флірту, комунікативна ініціатива може належати й жінкам.

Oliver: What's polyphony?

Jennifer: Nothing sexual, Preppie.

Oliver: Jenny, if you're so convinced I'm a loser, why did you bulldoze me into buying you coffee.

[She looked me straight in the eye and smiled].

Jennifer: I like your body. (Segal, Love Story, p. 9)

У цій комунікативній ситуації флірт ініціює Дженіфер. Відповідаючи на питання про університетські курси, вона вживає слово *sexual* та зменшено-пестливе прізвисько *Preppi*, щоб подратувати Олівера. Він, у свою чергу, вдається до непрямого докору підсиленого семантично сленгізмами *a loser* та *bulldoze*. Дженіфер застосовує тактику компліменту, підсилену невербальним засобом флірту – прямим поглядом (*looked me straight in the eye*) та посмішкою (*smiled*).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Комунікативні цілі мовця в комунікативній ситуації флірту, які спричиняють виділення вищезазначених типів флірту, є глобальною макроінтенцією, що обумовлює мікроінтенції та стратегії флірту. “Флірт заради флірту” полягає в отриманні задоволення від спілкування, є частиною фатичного спілкування, відзначається непрямим опосередкованим характером комунікації і гендерно нейтральний, тобто притаманний і чоловікам, і жінкам. Преферентною для чоловіків є тактики компліменту та запрошення, а для жінок – повтор, запрошення та попередження. Флірт – початок любовної гри – є цінним не сам по собі, а як ініціальна фаза справжньої любовної гри. Використання невербальних засобів, характерних для комунікативної ситуації флірту, є неконвенційним. Вибір комунікативної стратегії має вплив на успішність/неуспішність флірту.

Стратегії чоловіків і жінок у КСФ можуть стати підґрунтям для створення гендерних стереотипів у флірті, що й визначає перспективу подальших досліджень.

Література

1. Бєлова А., Дьяконова І. Жанрові і комунікативні параметри флірту // Мова і концептуальні картини світу. – 2003. – № 9. – С. 14–17.
2. Дементьев В. В. Непрямая коммуникация. – М. : Гнозис, 2006. – 376 с.
3. Золотова И. Искусство флирта. – Режим доступа : <http://www.aboutstudy.ru/>
4. Кон И. С. Введение в сексологию. – М. : Прогресс, 1988. – 214 с.

Статтю подано до редколегії
25.03.2009 р.